

ARTYKUŁY EKONOMICZNO-ROLNICZE

BOROWSKI S.: Kryteria klasyfikacji i rejonizacji rezerw siły roboczej w rolnictwie. *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*, Warszawa—Poznań 1963, kwartał III, s. 155—164.

Rozważania autora dotyczą organizacji badań metodą reprezentacyjną, gdy badana zbiorowość wymaga doboru warstwowo-losowego. Warstwy zbiorowości powinny być ustalone w ten sposób, ażeby wariancja między nimi była możliwie największa, a wewnątrz nich możliwie najmniejsza. Oznacza to, że warstwy powinny różnić się między sobą jak najwięcej pod względem średniej wartości badanych cech, a wewnątrz powinny być jak najbardziej jednolite.

Ze względu na specyfikę zatrudnienia w rolnictwie i podział pracy, zwłaszcza w indywidualnym gospodarstwie chłopskim, powstają pewne naturalne zespoły jednostek badania. Takimi zespołami są: osoby zatrudnione w gospodarstwie, rodziny, gospodarstwa domowe. Te właśnie zespoły powinny tworzyć jednostki obserwacji i losowania.

Kryteriami klasyfikacji i rozproszenia (rejonizacji) cech są próbieże jednorodności klas i rozproszenia. Autor wyodrębnia następujące siedem kryteriów: jednolita własność przedsiębiorstw (sektory), podobieństwo gospodarstw, jednolite warunki przyrodnicze gospodarstw, społeczno-ekonomiczne warunki lokalizacji gospodarstw, warunki demograficzne, warunki społeczno-zawodowe, rozporządzalność rezerw.

Artykuł stanowi zapowiedź stosowania tych kryteriów w badaniach, nie prezentuje natomiast jakichkolwiek wyników badań opartych na tych kryteriach.

CHOJNACKA H.: Charakter trendu hodowli trzody chlewnej w Polsce w latach 1956—1962. *Ekonomista*, Warszawa 1963, nr 5, s. 955—978. Streszczenie rosyjskie (s. 1071—72) i angielskie (s. 1076—1077).

Po przedstawieniu wahań w produkcji i podaży trzody chlewnej oraz próbie wyjaśnienia przyczyn cykliczności w omawianym okresie autorka rozważa zagadnienie konkurencyjności hodowli bydła i trzody. W analizie badanych zjawisk posługuje się między innymi rachunkiem korelacji.

Stwierdzając fakt ujawniania się cyklicznych falowań w produkcji trzody po 1956 roku, uzasadnia to dysproporcją między popytem na pasze a żywiłowym kształtowaniem i rozdysponowaniem tej paszy w gospodarstwach chłopskich. Na tej podstawie wskazuje na konieczność planowego oddziaływania polityki ekonomicznej na gospodarkę paszową oraz tworzenia takich form kontraktacji trzody, które w sposób bezpośredni pozwolą oddziaływać na produkcję. Jedną z tych form stanowią systematyczne gwarancyjne dostawy pasz.

Przy sposobności formułowania tych wniosków dla polityki gospodarczej autorka przeprowadza interesującą polemikę o charakterze teoretycznym z poglądem niektórych ekonomistów negujących występowanie regularnego charakteru falowań w rozwoju trzody chlewnej w omawianym okresie.

CRKVA F.: Zlepšit hospodárské výsledky státních statku (Udoskonalit badanie wyników — sprawozdawczości — państwowych gospodarstw). *Plánovane Hospodárstvi* Praga 1963, nr 11, s. 25—33.

W dążeniu do podniesienia produktywności państwowych gospodarstw rolnych, które powiększą swój obszar do 25% całej użytkowanej ziemi w kraju, jednym z najważniejszych czynników jest uzyskiwanie wskaźników obrazujących stan zagospodarowania i wyniki produkcyjne. To pozwoli na bliższą analizę wskaźników

z gospodarstw przodujących, przeciętnych i zaniedbanych dla skutecznego podniesienia tych ostatnich na wyższy poziom.

Artykuł podaje przykładowo szereg wskaźników, jak też podkreśla konieczność wypracowania modeli gospodarstw dla poszczególnych rejonów.

DYHRENFURTH K., GAMPE W.: Stand und Probleme der Messung und des Vergleichs der Arbeitsproduktivität in der Landwirtschaft der sozialistischen Länder (Stan i problemy mierzenia oraz porównywania produktywności pracy w rolnictwie krajów socjalistycznych). Zeitschrift für Agrarökonomik, Berlin 1963, nr 10, s. 281—285.

Jedną z prac koordynowanych w ramach współpracy placówek badawczych ekonomiki rolnictwa krajów socjalistycznych jest metodyka określania produktywności pracy. Badania te od kilku lat są prowadzone w Instytucie Ekonomiki Rolnej w Neetzow, należącym do Akademii Nauk Rolniczych w Berlinie.

Autorzy dają na wstępie przegląd stanu prac nad tym tematem w krajach obozu socjalistycznego, między innymi w Polsce. Główną natomiast treść tego artykułu stanowi projekt ujednostajnienia metod określania produktywności pracy w rolnictwie.

Punktem wyjścia do tego jest określenie szeregu pojęć charakteryzujących samo zagadnienie produktywności pracy oraz związanych z tym mierników wyrażonych w różnych jednostkach. Jako metodę mierzenia produktywności pracy autorzy proponują: stosowanie mierników naturalnych, co ogranicza problem tylko do gałęzi produkcji; mierzenie w jednostkach czasu pracy; mierzenie w ujęciu wartościowym w odniesieniu do produkcji globalnej. Stosowanie wszystkich tych metod pozwala na ocenę dynamiki rozwoju produktywności pracy.

FORMÁNEK B.: Die geldliche Vergütung in den Landwirtschaftlichen Produktionsgenossenschaften in der CSSR und ihr Einfluss auf die genossenschaftliche Wirtschaftsführung und auf die Erhöhung der materiellen Interessiertheit der Genossenschaftsmitglieder (Pieniężna opłata pracy w spółdzielniach rolniczych CSSR i jej wpływ na spółdzielczą gospodarkę i na zwiększenie materialnego zainteresowania członków). Za socialisticzeskiju sielsko-choziajstwiennuju Nauku, Praga 1963, nr 3, s. 221—242. Streszczenie rosyjskie, angielskie, francuskie.

Liczba spółdzielni, które w Czechosłowackiej Socjalistycznej Republice stosują pieniężną opłatę pracy stale wzrasta. W roku 1962 ten rodzaj opłaty pracy stosowało 579 spółdzielni, tj. 7,2% ogólnej ich ilości. Przyjęta jest zasada, że 85—95% ogólnego funduszu płac stanowi płaca podstawowa, resztę przeznaczają się na fundusz premiowy. Przy ponadplanowych dochodach spółdzielni wypłaca się również tzw. premie końcowe. Wielkość wypłat wszystkich premii nie może przekraczać 25% ogólnego funduszu płac. Siatka płac określa wynagrodzenie za wykonanie poszczególnych robót.

Produkty w naturze na potrzeby spółdzielców są im sprzedawane według cen obowiązujących przy odstawach. Ilość produktów sprzedawanych spółdzielcom uzależnia się od wielkości uzyskiwanej przez nich płacy, przy tym stosowane jest określone maksimum zakupów. Ma to na celu ograniczenie gospodarowania na działkach przyzagrodowych.

Ogólnie biorąc, wprowadzenie pieniężnej opłaty pracy — poza nielicznymi wyjątkami — wpłynęło na zwiększenie materialnego zainteresowania członków osiągnięciami gospodarczymi spółdzielni.

GILCHRIST V.: A pilot Study of income alternatives affecting the movement of farm operators out of agriculture (Wstępne badania zmian dochodów powodujących porzucanie przez farmerów rolnictwa). Canadian Journal of Agricultural Economics, Ottawa 1963, nr 1, s. 9—21.

Badano przejawy stosunku farmerów w stanie Ontario w Kanadzie do pracy w rolnictwie w zależności od wielkości dochodu uzyskiwanego z farmy w porównaniu z możliwością zarobkowania w innych zajęciach. W szczególności drogą ankietową uzyskano szereg opinii farmerów prowadzących gospodarstwo, byłych farmerów, którzy przeszli do zajęć nierolniczych oraz dorosłych synów farmerów pozostających w gospodarstwie. Scharakteryzowano także środowisko ankietowanych, podając takie cechy, jak dochód, wiek, wykształcenie, stosunki rodzinne.

Z analizy wynika bardzo wyraźna zależność pozostawania w rolnictwie od możliwości uzyskiwania dochodów równoważnych dochodom z innych rodzajów zarob-

kowania. Rezygnacja z pracy w rolnictwie przy niedostatecznie wysokich dochodach pozostaje też w związku z wielkością farm. Przy mniejszych farmach (nie podano rozmiarów) zmniejszenie dochodu w 1/5 skłania farmera do podjęcia innych zajęć zarobkowych. Gospodarowanie na większych obszarach czyni farmera mniej wrażliwym na uzyskiwanie mniejszych dochodów z jednostki powierzchni.

GURTNER O.: Produktions — und Arbeitsteilung in der Landwirtschaft — eine betriebswirtschaftliche Notwendigkeit (Podział produkcji i podział pracy w rolnictwie jako gospodarcza konieczność). Der Förderungsdienst, Wiedeń 1963, nr 7, s. 217—226.

Pod podziałem produkcji autor rozumie tzw. uproszczenie produkcji, tj. zmniejszenie ilości gałęzi produkcyjnych i specjalizację. Wiąże się to z inną organizacją pracy niż dotychczas, głównie na odcinku stosunku pracy żywej do mechanicznej. Wpływa to skutecznie na zwiększenie wydajności pracy.

Konieczność zwiększenia wydajności pracy wynika głównie z przyczyn ekonomicznych — z dążności do utrzymania poziomu dochodowości gospodarstw. Poziom ten jest zagrożony przez znaczny wzrost kosztu robocizny, co skłania do większego nasilenia mechanizacji. W ten sposób tzw. uproszczenie gospodarstw wywołane jest względami ekonomicznymi, jak i czysto organizacyjnymi, tj. dążeniem do większej sprawności gospodarowania.

Autor rozpatruje sprawę uproszczenia gospodarstw również w odniesieniu do gospodarstw rodzinnych.

KOLESNIEW S. G., OBUCHOWSKIJ W. M.: Niekotoryje mietodiczeskije wo-prosy isczislenija subieistoimosti produkciji w kołchozach (Niektóre zagadnienia metody obliczania kosztów własnych w kołchozach). Izwiestija Timiriaziewskiej Sielsko-Choziajstwiennoj Akademiji, Moskwa 1963, nr 3, s. 209—219. Streszczenie angielskie.

W sprawie obliczania kosztów własnych w kołchozach ekonomiści radzieccy nie mają jednolitego poglądu. Głównym przedmiotem sporu jest metoda oceny pracy kołchoźników.

Najbardziej rozpowszechniony jest pogląd, że pracę kołchoźników należy wyceniać według faktycznej wartości, tj. według dokonywanej opłaty w pieniądzu i w naturaliach. Wynika to z pojęcia kosztów własnych, określających wielkość nakładów na uzyskanie produkcji, co jest niezbędne dla ustalenia opłacalności.

Według innego poglądu, wyceny pracy kołchoźników należy dokonywać opierając się o przeciętne normy płac robotników w sowchozach. Zwolennicy tej metody jako uzasadnienie podają, że w kołchozach nie ma określonego z góry funduszu opłaty pracy. Powstaje on jako wynikowy po uiszczeniu przez kołchoz wszystkich świadczeń i po pokryciu wszystkich wydatków na cele produkcyjne, fundusze społeczne itp. Ten wynikowy fundusz opłaty pracy nie ma charakteru stałego, lecz zależy od stanu ekonomicznego kołchozu. Stosowanie przeto norm stałych lepiej wyraża społecznie niezbędny poziom opłaty pracy. Poza tym opłata pracy według faktycznych kosztów w produujących kołchozach będzie większa, a tym samym i koszt własny jednostki wytworu będzie większy, stąd też koszt własny będzie odwrotnie proporcjonalny do poziomu wydajności pracy. W ten sposób wysoko wyliczony koszt własny pomniejsza dochód czysty.

Autorzy uznając prawidłowość pierwszej metody, tj. opłaty pracy kołchoźników według faktycznie poniesionych wydatków, polemizują z tym drugim poglądem, przytaczając na dowód szereg danych statystycznych z różnych kołchozów. Dane te wskazują, że nie zachodzi bezpośredni i określony związek pomiędzy wielkością opłaty pracy i jednostkowym kosztem wytworów.

KRZYMUSKI J.: Regionalizacja rolnictwa województwa olsztyńskiego. Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Rolniczej w Olsztynie, Olsztyn 1963, Tom 15, zeszyt 3, s. 411—459. Streszczenie rosyjskie i niemieckie.

Na obszerny artykuł składają się trzy części. W części I autor omawia tło przyrodniczo-ekonomiczne, na podstawie czego wyodrębnia 4 rejony i 11 mikrorejonów. W części II dokonuje analizy rozmieszczenia produkcji, oraz omawia zależności między czynnikami przyrodniczo-ekonomicznymi i produkcją na podstawie obliczenia korelacji prostej, wielokrotnej i cząstkowej. W części III omówiono założenia perspektywiczne rozwoju produkcji rolnej województwa olsztyńskiego w ujęciu regionalnym na okres lat 1975—1980.

Warunki przyrodnicze i ekonomiczne predystynują województwo olsztyńskie do hodowlanego kierunku, określając jako główną gałąź bydło mleczne. Wynika stąd czołowe zadanie dla produkcji roślinnej — zapewnienia dostatecznej ilości wysokwartościowej paszy. W perspektywie 15—20 lat istnieje możliwość zwiększenia ogólnego pogłowia zwierząt gospodarskich do około 65 sztuk dużych na 100 ha użytków rolnych.

LICZKOWSKI J.: Porównawcza analiza poziomu intensywności rolnictwa w wybranych grupach spółdzielni produkcyjnych woj. poznańskiego. Prace badawcze Instytutu Gospodarki Regionalnej, Zeszyty Naukowe WSE w Poznaniu, Poznań 1963, Zeszyt 11 (4), s. 9—33. Streszczenie angielskie i rosyjskie.

Omawiany artykuł zasługuje na uwagę ze względu na zastosowanie tzw. metody analizy porównawczej. Polega ona na tym, że badane gospodarstwa spółdzielcze są grupowane według przynależności do wyodrębnionych rejonów i wielkości obszaru. W tej zbiorowości określono dla każdej grupy na podstawie wyników większych od średnich badanej zbiorowości tzw. gospodarstwo wzorcowe, tj. gospodarstwo faktycznie nieistniejące, lecz określające potencjalny model intensywnego gospodarstwa w danej grupie obszarowej w poszczególnych rejonach. Gospodarstwa porównywane, których wskaźniki zbliżone są do wielkości średnich lub poniżej średnich dla całej zbiorowości, odzwierciedlają przeciętny poziom intensywności.

Zestawienie wskaźników z gospodarstw wzorcowych i porównywanych obrazuje na ile występują tu różnice. Ma to wskazywać w jakim stopniu poszczególne czynniki stanowiące o intensyfikacji mogą być przeszkodą w rozwoju rolnictwa.

ŁACH W.: Wybrane zagadnienia zarządzania wielkoobiektywnym gospodarstwem rolnym. Gospodarka planowa, Warszawa 1963, nr 10, s. 26—30.

Wojewódzki Ośrodek Postępu Rolniczego we Wrocławiu dokonał analizy nowo utworzonego wieloobiektywnego gospodarstwa rolnego Gniechowice. Obiekt ten o obszarze 3372 ha powstał z połączenia 8 jednostek gospodarczych i 5 folwarków.

Połączenie tych gospodarstw pozwoliło na dokonanie szeregu usprawnień organizacyjnych, szczególnie w kierunku tzw. uproszczenia gospodarstwa i większej jego specjalizacji, co w efekcie ma dać zwiększenie wydajności produkcji.

Artykuł poświęcony jest głównie omówieniu struktury organizacyjnej nowo utworzonego obiektu. Rozpatrywane są szczegółowo zasady zarządzania oraz czynności poszczególnych specjalistów, jak również aparatu administracyjnego. Dużą uwagę zwrócono na koordynację tych czynności na wszystkich szczeblach kierowniczych i wykonawczych.

PALTRIDGE T. B.: World population and the world food supply. (Ludność świata i światowe zasoby żywności). World Cops, Londyn 1963, nr 15, s. 286—300.

Rozważania na temat dynamiki ludnościowej świata i zasobów żywności oparte są na przyjęciu pewnych hipotetycznych założeń. Tak w szczególności, autor przyjmuje, że przyrost ludności świata będzie dokonywać się — przy stanie wyjściowym w 1960 roku 3 mld osób — w rozmiarach 1,7% rocznie. Analiza możliwości zwiększenia ziemi do upraw doprowadza do wniosku, że powiększenie to może osiągnąć rozmiar maksimum 50% dzisiejszego stanu, określonego na 13 mld ha. Przy zestawieniu dynamiki populacyjnej i obszaru upraw autor dochodzi do wniosku, że w roku 2027 zostaną wyczerpane możliwości zwiększenia zaopatrzenia ludności w żywność uzyskiwaną z uprawy ziemi. W poszukiwaniu sposobów zaradzenia temu autor rozważa takie możliwości, jak zagospodarowanie oceanów, wprowadzenie żywności uzyskiwanej syntetycznie, ograniczanie przyrostu ludności i zwiększenie wydajności z jednostki powierzchni. Ocena tych wszystkich możliwości wypada raczej pesymistycznie.

Swoje wywody opiera autor na pracochłonnych badaniach w skali całego świata, jak też poszczególnych kontynentów i większych państw. Jednak współzależność omawianych zjawisk ujmuje często w sposób budzący poważne zastrzeżenia, tym bardziej, że hipotetyczne wnioski traktuje jako oparte na stwierdzonych prawidłowościach. Dodać należy, że autor nie uwzględnia w swych rozważaniach żywności pochodzenia zwierzęcego.

Liczne przytoczone w tym artykule wykresy są trudne do analizy merytorycznej, jak i nie są przejrzyste optycznie.

PELTRÁMOVA Š.: *Některé národohospodářské důsledky mechanizace zemědělských prací v ČSSR v letech 1948—1960* (Niektóre społeczno-gospodarcze konsekwencje mechanizacji prac w rolnictwie ČSSR w latach 1948—1950), Praga 1963, nr 11, s. 597—612. Streszczenie rosyjskie i niemieckie.

W omawianym okresie rozmiar produkcji rolnej, wartość podstawowych środków produkcji, produktywność pracy oraz wartość środków użytych na mechanizację pracy wykazują znaczną dysproporcję. Przyjmując każdą z tych wielkości w roku 1948 za 100, dla roku 1960 wskaźniki te wynoszą: produkcja 140, środki produkcji 197, produktywność pracy 216, wartość środków mechanizacji pracy 320. Z tego wynika, że mechanizacja pracy w rolnictwie nie była czynnikiem, który decydował o osiągnięciach produkcyjnych w rolnictwie. Przyczynę tego autor upatruje w nieskoordynowanym wprowadzaniu mechanizacji poszczególnych działów dawnej drobnotowarowej organizacji produkcji rolnej, przy braku siły roboczej w rolnictwie i niewystarczających kwalifikacjach mechanizatorów.

Autor wskazuje na konieczność stosowania w obecnych warunkach pełnej socjalizacji rolnictwa, kompleksowej mechanizacji, która by wprowadzała postęp techniczny przy maksymalnych efektach produkcyjnych.

W artykule podano niektóre dane dotyczące omawianego tematu jako porównanie z innymi działami gospodarki narodowej ČSSR bądź z innymi krajami.

PUCHLY S.: *Vztáhy některých základných činitelův k rentabilite státných majetkov, ich meranie a použitie v praxi* (Współzależność między niektórymi podstawowymi czynnikami ekonomicznymi a rentownością państwowych gospodarstw rolnych oraz mierzenie tej współzależności i wykorzystanie jej w praktyce). *Zemledelska Ekonomika*, Praga 1963, nr 8, s. 439—454. Streszczenie rosyjskie i niemieckie.

Artykuł omawia wyniki badań metodą korelacyjną współzależności pomiędzy rentownością państwowych gospodarstw rolnych w Słowacji, a sześciu podstawowymi wskaźnikami, jak produkcja globalna, przychody pieniężne, koszty produkcji, wydajność pracy, wartość środków trwałych, warunki przyrodnicze.

Zbadanie różnych kombinacji wspomnianej współzależności wykazuje, że na rentowność gospodarstw wpływały w największym stopniu przychód pieniężny, koszt własny i warunki przyrodnicze. Wartość środków trwałych i dochód globalny stosunkowo w małym stopniu oddziałują na produktywność gospodarstw i ich rentowność. Autor dokonał również próby określenia wskaźnika syntetycznego, który charakteryzuje wpływ wszystkich sześciu wymienionych czynników.

Zbadane współzależności, zdaniem autora, mogą być użyteczne dla praktyki tylko wówczas, jeżeli podstawą obliczeń będą dane z okresu kilku lat. Również ma znaczenie stopień wyrównania wskaźników z poszczególnych gospodarstw, tj. małe odchylenie od średnich z całej zbiorowości.

Ogólnie biorąc artykuł ma charakter rozważań teoretycznych, przedstawiających ostateczne wyniki badań, nie pokazuje natomiast całej przebytej drogi rachunku korelacyjnego.

RICHTER L.: *Das ländliche Entwicklungsprogramm der Internationalen Arbeitsorganisation* (Program Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczący rozwoju rolnictwa). *Agrarwirtschaft*, Hanower 1963, nr 9, s. 290—296. Streszczenie angielskie i francuskie.

Międzynarodowa Organizacja Pracy obejmuje swym programem również problemy zatrudnienia w rolnictwie. Wobec przystąpienia do Międzynarodowej Organizacji Pracy szeregu niepodległych krajów afrykańskich i azjatyckich gospodarczo nierozwiniętych, o decydującej przewadze rolnictwa, powstała konieczność rozwiązywania niektórych praktycznych zagadnień. Na mocy uchwały zgromadzenia Międzynarodowej Organizacji Pracy w roku 1960 opracowano program pomocy tym krajom. Dla realizacji tego niezbędne jest dokonanie w większości krajów badań dotyczących rozmiaru zatrudnienia w rolnictwie, warunków życia i pracy różnych kategorii pracowników rolnych, zajęć poza rolnictwem itp. W następnym etapie działalność Międzynarodowej Organizacji Pracy ma być skierowana na podnoszenie kwalifikacji zawodowych pracowników, organizowanie spółdzielni i zarobków ubocznych oraz na udzielenie pomocy fachowej i technicznej w realizacji konkretnych zadań gospodarczych.

RÖHM H.: **Agrarplanung und landwirtschaftliche Strukturverbesserung in städtisch — industriellen Ballungsräumen** (Planowanie w rolnictwie i ulepszenie struktury rolnej w miejskich i przemysłowych skupieniach). Agrarwirtschaft, Hannover 1963, nr 11, s. 345—353. Streszczenie angielskie i francuskie.

Na wstępie autor zastrzega się, że pod planowaniem rolnictwa nie rozumie tego rodzaju ingerencji państwa w produkcję, obrót i nawet w stosunki osobiste i rodzinne chłopów, jak to miało miejsce w okresie narodowego socjalizmu. Zakresowi ingerencji czynnika publicznego w stosunki wiejskie, który autor uważa za możliwy i konieczny, a który szeroko uzasadnia, odpowiada w polskim języku określenie „urządzenia rolne”.

W ośrodkach miejskich i przemysłowych istota urządzeń rolnych różni się znacznie od analogicznych zabiegów w rejonach typowo rolniczych. Składa się na to wiele przyczyn, jak znaczna przewaga drobnych i parcelowych właścicieli, różny stosunek tych właścicieli do podejmowanych poczynań poprawienia struktury użytkowania ziemi, między innymi komasacji; z jednej strony występują tu dążenia do tworzenia racjonalnych gospodarstw rolnych czy warzywniczych, z drugiej strony właściciele części gruntów traktują je jako parcele budowlane. W tych warunkach prawidłowe zagospodarowanie przestrzenne ośrodków przemysłowych i miejskich napotyka na duże trudności. Szczególnie duże przeszkody występują w wydzieleniu niezbędnego obszaru na cele rozbudowy osiedli, wytyczenie arterii komunikacyjnych itp.

SIEDYSZEW J.: **Problema differencjalnoj renty i ekonomiceskije usłowja choziajstwowania kolchozow** (Problemy renty różniczkowej i ekonomiczne warunki gospodarowania kolchozów). Naucznyje Dokłady wyższej Szkoły — Ekonomiceskije Nauki, Moskwa 1963, nr 6, s. 33—44.

W gospodarce socjalistycznej renta różniczkowa powstaje na skutek większej produktywności pracy w tych kolchozach, które gospodarują w lepszych warunkach przyrodniczych lub ekonomicznych, to znaczy stosowane w nich nakłady pracy i środków osiągają na jednostkę powierzchni większe wyniki. Stąd powstają różnice w opłacie pracy kolchoźników wywołane nie tyle zwiększonym wysiłkiem, lecz i czynnikami ubocznymi.

Przeciwdziałanie tym nierównościom w opłacie pracy i dochodach kolchoźników stanowi troskę czynników rządzących, jak i przedmiot zainteresowań nauki.

Autor przytacza szereg poglądów wypowiedzianych w tej sprawie, dotyczących głównie różnych sposobów wprowadzania cen zróżniczkowanych. Przeciwstawia się poglądom wysuwającym konieczność pokrywania przez ceny faktycznych kosztów, nie wchodząc w ich przyczyny. Wypowiada się za takim rozwiązaniem, które wysokość cen zróżniczkowanych ustali na poziomie zbliżonym do społecznie niezbędnych kosztów produkcji, stymulujących podnoszenie produkcji i wydajności.

Usunięcie krańcowych przejawów występowania renty różniczkowej wymaga, zdaniem autora, racjonalnego rozmieszczenia produkcji rolnej i jej specjalizacji.

Dla ilustracji omawianego problemu przytoczono szereg danych przedstawiających stopień występowania renty różniczkowej w różnych częściach Związku Radzieckiego.

WOJCIECHOWSKI F.: **Zadania POM w rozwoju mechanizacji rolnictwa**. Wiś Współczesna, Warszawa 1963, nr 10, s. 91—98.

Po rozwiązaniu znacznej części spółdzielni produkcyjnych w 1956 r. dotychczasowy zakres pracy POM, polegający głównie na świadczeniu spółdzielniom usług uprawowych, musiał ulec zmianie. W wyniku tego POM stopniowo przestawały się na inny rodzaj usług.

Tak w szczególności, podstawą działalności POM stały się od roku 1953 odpłatne usługi warsztatowe. Wartość ich w roku 1962 przekroczyła 1,3 mld zł. Zwiększyły się też usługi transportowe, osiągając wartość około 600 mln zł. W ostatnich latach przybyły też nowe rodzaje usług, mianowicie produkcja części zamiennych i usługi instalacyjno-montażowe. Obecnie POM wchodzi też na drogę świadczenia usług handlowych w formie sprzedaży płynnego paliwa i smarów oraz części zamiennych. Od 1960 roku pracują w POM instruktorzy mechanizacji rolnictwa, których zadaniem jest udzielanie pomocy kółkom rolniczym i spółdzielniom w praktycznym stosowaniu maszyn i urządzeń.

Tak rozległy zakres zadań usługowych POM dla rolnictwa wysuwa konieczność podjęcia szeregu prac koordynacyjnych w różnych pionach i na różnych szczeblach administracji gospodarczej.

Opr. Wł. Nowicki i A. Żabko-Potopowicz